

Odnosi u transformaciji

Jurić, Laura

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Academy of Applied Arts / Sveučilište u Rijeci, Akademija primijenjenih umjetnosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:279:167036>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-13**

University of Rijeka
Academy of
Applied Arts

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Academy of Applied Arts - Repository APURI](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
AKADEMIJA PRIMIJENJENIH UMJETNOSTI
PREDDIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ LIKOVNE PEDAGOGIJE

ZAVRŠNI RAD

Odnosi u transformaciji

Laura Jurić

Mentor: izv. prof. mr. art. Melinda Kostelac

Rijeka, lipanj, 2024.

Sažetak

Završni rad bavi se analizom serije grafika, to jest međuljudskih odnosa, na kojima je temeljena likovna ideja i motivi. Biti će objašnjena motivacija za izradu crteža i grafika, ideja, ali i značenje simbola i transformacije, koji su vrlo bitni za razumijevanje djela. Komentirati će se psihološki utjecaj koji posjeduju portreti i autoportreti. Nastojati će se usporediti djela završnog rada s opusom poznatih autora koji su imali utjecaj na stvaranje ovoga rada, što u likovnom smislu, što u sadržajnom. Tehnike i postupci dubokog tiska, korišteni za izradbu matrica ovih radova biti će objašnjeni i tablično prikazani. U svrhu pomnijeg razumijevanja djela, biti će objašnjen i povijesno-društveni kontekst, unutarnje stanje autorice, što je imalo najveći utjecaj na stvaranje serije grafika.

Ključne riječi:

grafika, tehnike dubokog tiska, portret/autoportret, psihološki učinak, odnosi, transformacija

Sadržaj

Sažetak i ključne riječi.....	
1. Tehnike dubokog tiska.....	1
2. Postupak izrade.....	2
2.1. Izrada crteža.....	2
2.2. Izrada matrice.....	3
2.3. Tablični prikaz postupaka i jetkanja.....	3
2.4. Produkcija grafičkih listova.....	4
3. Ideja završnog rada „Odnosi u transformaciji“.....	4
4. Funkcija portreta/autoportreta, transformacija i simbolika.....	4
4.1. Matrica 1: „Zaštita“.....	6
4.2. Matrica 2: „Sloboda“.....	7
4.3. Matrica 3: „Utjecaj“.....	7
4.4. Izrada grafičkih matrica i produkcija grafičkih listova.....	8
5. Umjetnički uzori.....	10
6. Zaključak.....	12
Popis literature.....	12
Popis reprodukcija.....	12

1. Tehnike dubokog tiska

Duboki tisak je grafička metoda kojom udubljene površine i linije postaju vidljive prilikom otiskivanja. Postoje dvije tehnike obrade metalne ploče, a to su mehanička i kemijska obrada. Ja sam se bavila bakropisom i rezevašem, koji spadaju pod kemijsku obradu, još se nazivaju i jetkanice. Pod terminom jetkanice podrazumijevamo grafičke metode koje koriste jetke, to jest otopine kiseline za realizaciju likovne misli.¹

Bakropis je kemijska metoda dubokog tiska u kojoj se obrađena i očišćena površina metalne ploče premaže zaštitnim slojem otpornim na djelovanje kiseline. Zatim se po osušenom sloju crta grafičkom iglom, čime se uklanja zaštitni sloj dok se ne otkrije metalna ploča. Ploča se potom izlaže djelovanju kiseline, koja razjeda tragove igle i stvara udubljenja u metalu, ovisno o duljini izlaganja kiselinu. Ova tehnika omogućava umjetnicima širok raspon izražavanja i reprodukciju radova.²

Bakropisne linije imaju moć da vrlo precizno i profinjeno opišu određeni motiv, pruža se mogućnost za mekoćom i nježnošću, što se vidi iz radova starih bakropisaca.³

Rembrandt Harmenszoon van Rijn, „Vrba“, 1645.

Rezervaš je grafička tehnika u kojoj se kao izražajno sredstvo koristi linija ili ploha. Proces započinje crtanjem na čistoj metalnoj ploči smjesom šećera i vode. Nakon što se crtež osuši, ploča se premazuje zaštitnim slojem. Kada se zaštitni sloj osuši, ploča se stavlja u toplu vodu, koja otapa šećer i otkriva metalne dijelove na mjestima gdje je bio nanesen crtež. Otapanje šećera može se ubrzati laganim

¹ HOZO, DŽ.; Umjetnost multioriginala, Kultuea grafičkog lista, ČGP „Delo“, Ljubljana, 1988., 245. str.

² HOZO, DŽ.; Umjetnost multioriginala, Kultuea grafičkog lista, ČGP „Delo“, Ljubljana, 1988., 245. – 246. str.

³ PEIĆ, M.; Pristup likovnom djelu, Školska knjiga, Zagreb, 1987., 54. str.

trljanjem ploče u vodi. Ako je potrebno, crtež se može popraviti ponovnim nanošenjem zaštitne podloge na neželjene dijelove.⁴

2. Postupak izrade

2.1. Izrada crteža

Crteži predstavljaju prvu fazu, nacrtani su na papiru dimenzija 297x420 mm (A3 format). Koristila sam flomastere za tehničko crtanje debljine 1-3 mm, kako bih dobila fini *raster*⁵, kojime sam izradila volumen lica, ruke i ptice (kasnije bakropis) i crni tuš kojeg sam nanosila debelim, suhim kistom, kako bih prikazala kosu i njenu formu (kasnije bakropis i rezervaš).

Crtež 1: „Zaštita“

Crtež 2: „Sloboda“

Crtež 3: „Utjecaj“

2.2. Izrada matrice

Nakon adekvatnog crteža, prelazimo na njegovu realizaciju u grafičkom smislu.

Za početak sam odrezala cinkovu ploču (297x420 mm) i isturpijala rubove.

Potrebno je pripremiti cinkovu ploču, to jest dobro je odmastiti arfom, pastom za poliranje i pastom načinjenom od mješavine talka i vode.

Zatim slijedi premaz obje strane matrice asfaltom, koji će ju zaštititi od kiseline prilikom jetkanja.

⁴ HOZO, DŽ.; Umjetnost multioriginala, Kultuea grafičkog lista, ČGP „Delo“, Ljubljana, 1988., 353. – 354. str.

⁵ raster (njemački *Raster* < latinski *rastrum*: grablje), uzorak linija ili točaka u grafičkoj reprodukciji, to je medij za prevođenje višetonske slike u jednotonsku

Hrvatska enciklopedija, raster, URL:

<https://www.enciklopedija.hr/clanak/raster>, (28. 6. 2024.)

Kada se asfalt osuši, na matricu sam nanijela talk i zrcalno prenijela crtež, na način da sam olovkom ponovno prešla po najbitnijim dijelovima crteža. Na matrici je ostao trag bez talka na mjestima gdje sam olovkom pritisnula ploču.

Tada sam počela s bakropisom, koristila sam tanku grafičku iglu, kojom se uklanja sloj asfalta (radiranje) i prateći crtež, ponovno sam stvorila raster te ga jetkala onoliko minuta koliko je prikladno za efekt kojega sam željela postići (2.3. *tablični prikaz postupaka i jetkanja*). Bakropis sam ponovila dok nisam bila zadovoljna njegovom „jačinom“, a između svakog jetkanja, nanijela sam još jedan sloj asfalta, prije dodavanja bakropisa.

Nakon bakropisa slijedi tehnika rezervaša kako bih dobila tonove i time više produbila formu. Najčešće sam koristila ovu tehniku na kosi i minimalno po licu i ruci. Potrebno je razrijeđivačem očistiti matricu od asfalta te ju alkoholom i talkom odmastiti. Kada sam pripremila matricu, kistom sam nanosila smjesu u za crtanje (šećer u prahu, cinkovo bjelilo i voda) na dijelove za koje sam željela da se kasnije izjetkaju. Potom sam osušeni rezervaš premazala tankim slojem asfalta te čekala da se osuši. Sljedeći korak je napuniti kadu toplom vodom i ukloniti rezervaš, šećer se topi i tako odiže sloj asfalta te ostaje čista matrica gdje sam nanijela rezervaš.

Sada je potrebno matricu razvnomjerno „poprskati“ usitnjenim zrcima kolofonija te ih „ispeći“ na peći kako bi se pričvrstili za matricu. Jetkala sam onoliko minuta koliko je potrebno za određeni ton (2.3. *tablični prikaz postupaka i jetkanja*), što se kraće jetka ton je svjetliji i obrnuto. Nakon svakog jetkanja ponovno bih nanijela rezervaš i ponovila sve postupke kako bih postigla više tonova.

2.3. *Tablični prikaz postupaka i jetkanja*

U tablici je prikazan redoslijed postupaka i vrijeme jetkanja svake matrice:

Matrica 1: „Zaštita“		Matrica 2: „Sloboda“	Matrica 3: „Utjecaj“
1.	bakropis (sve) – 10 min	bakropis (sve) – 10 min	bakropis (sve) – 15 min
2.	bakropis (najtamnije) – 10 min	bakropis (najtamnije) – 10 min	rezervaš (sve) – 8 min
3.	rezervaš (sve) – 1 min	rezervaš (sve) – 3 min	rezervaš (kosa) – 10 min
4.	rezervaš (kosa) – 2 min	rezervaš (sve+kosa) – sve 3 min, kosa +2 min	bakropis (lica) – 10 min
5.	rezervaš (kosa) – 3 min	bakropis (ptica i ruka) – 15 min	rezervaš (kosa) – 10 min
6.	rezervaš (kosa) – 5 min	rezervaš (kosa) – 10 min	bakropis (lice) – 10 min
7.	rezervaš (kosa) – 5 min		rezervaš (kosa) – 10 min
8.	rezervaš (kosa) – 8 min		rezervaš (kosa) – 10 min

2.4. Izrada grafičkih listova

Završna faza podrazumijeva veliku koncentraciju i preciznost, koju grafika sama po sebi zahtijeva.

Za početak je bitno pripremiti pamučni papir te ga pravilno odrezati na odgovarajuće dimenzije, u mom slučaju 35x50 cm. Zatim je papir potrebno neko vrijeme staviti močiti u kadu.

Za vrijeme dok se papir moči, na očišćenu matricu nanijela sam grafičku boju te ju dobro utrljala u matricu kako bi boja doprijela do svih udubljenja. Zatim sam, listovima novinskog papira, pažljivo uklanjala višak boje. Novine sam mijenjala često te sam matricu brisala sve dok se boja nije ravnomijerno uklonila, pazeći da ju ne prebrišem.

Sada je matrica spremna za otiskivanje. Matricu sam položila na prešu, a papir izvadila iz kade i čistom plahom ga osušila te ga pažljivo centrirala preko matrice, prekrila filcom i uključila električnu prešu. Na kraju sam dobila gotovi grafički list, koji još samo zahtijeva potpis.

Izrađivala sam i višestruke otiske, to jest otiskivanje jedne matrice na već gotovi grafički list druge (4.4. *Izrada grafičkih matrica i produkcija grafičkih listova*).

3. Ideja završnog rada „Odnosi u transformaciji“

Inspiraciju za svoj završni rad pronašla sam u dubokom promišljanju o sebi i vlastitom životu, istražujući što me oblikovalo u osobu kakva sam danas. Kroz odrastanje i socijalizaciju postajemo ono što jesmo, pa sam se odlučila posvetiti upravo ovoj temi: odnosima i njihovoj transformaciji kroz razne faze života. Ova introspektivna tema meni, kao autoru, omogućuje da istražim kako ključne osobe u mom životu, svojim prisustvom i utjecajem, oblikuju moj identitet.

Odlučila sam prikazati tri najutjecajnije figure u mom životu: majku i dvije najbolje prijateljice. Svaka od njih imala je različitu, ali podjednako važnu ulogu u mom odrastanju, te njihov utjecaj želim prenijeti kroz svoje umjetničko djelo. Kroz svoj rad želim pokazati kako su se ovi odnosi razvijali i mijenjali kroz vrijeme. Transformacija je ključna tema jer odnosi nikada nisu statični; oni evoluiraju kako mi sazrijevamo i prolazimo kroz različite faze života.

4. Funkcija portreta/autoportreta, transformacije i simbolika

Portret je vrlo čest motiv u likovnom svijetu, uz fizičke karakteristike ljudske glave i lica, umjetnik nastoji opisati i predstaviti modela. Prilikom izrade portreta umjetnik se ne zadovoljava pukim

likovnim elementima (crtama, bojama, plohama...), već nastoji prikazati duševne karakteristike modela. S obzirom na odnos umjetnika i modela, portret može biti intiman i reprezentativan.

Primjer intimnog portreta je Dürerov „*Portret majke*“, koji prenosi objektivnu istinitost na najvišem nivou, teži da je portret njegove majke likovno i psihički originalan.⁶

Albrecht Dürer, „*Portret majke*“, 1514.

Autoportret je portret umjetnika kojeg je izradio sam umjetnik. Kao i kod portreta, autoportret predstavlja fizičke karakteristike i osobnost umjetnika. Oba oblika služe kao sredstvo istraživanja identiteta i odnosa između subjekta i promatrača.⁷

Za valjano interpretiranje portreta i autoportreta, ključno je razumjeti simbole unutar psiholoških portreta, kao i značenje *transformacije*⁸. Kosa kao simbol prisutna u svim radovima serije, simbolizirajući kompleksne i neraskidive veze između mene i osoba koje su prikazane. Ruka i ptica su također važni simboli unutar dva rada. Reference za izradu bile su kombinacije starih i novijih fotografija kako bi se naglasila dugovječnost odnosa.

⁶ HOZO, DŽ.; Umjetnost multioriginala, Kultuea grafičkog lista, ČGP „Delo“, Ljubljana, 1988. , 184. – 185. str.

⁷ HOZO, DŽ.; Umjetnost multioriginala, Kultuea grafičkog lista, ČGP „Delo“, Ljubljana, 1988., 188. – 189. str.

⁸ transformacija (lat. *transformatio*) - preobrazba, pretvorba, preoblika, metamorfoza
Hrvatska enciklopedija, transformacija, URL:
<https://www.enciklopedija.hr/clanak/transformacija>, (28. 6. 2024.)

4.1. Matrica 1: „Zaštita“

Ovaj rad prikazuje najbolju prijateljicu iz susjedstva. Donje lice, koje predstavlja mene, smješteno je s lijeve strane, manje je detaljno i prekriveno prozirnom rukom gornje figure. Djelo evocira sjećanja na adolescenciju, razdoblje ispunjeno intenzivnim emocijama i iskustvima, koje najbolje poznaje moja najbolja prijateljica. Prozirna ruka simbolizira želju za zaštitom, ali i priznavanje ograničenosti te zaštite.

Pogled prijateljice je vrlo bitan i upečatljiv, te se u gornjem desnom kutu nalazi njeno oko iz djetinjstva, naglašavajući nježnu stranu. Kosa dviju figura potpuno je isprepletana, sugerirajući nerazdvojnu povezanost dviju prijateljica. Tema prijateljstva istražena je kroz simboliku zaštite, povezanosti i zajedničkih iskustava.

Matrica 1: „Zaštita“, završni otisak

4.2. Matrica 2: „Sloboda“

Ovaj rad prikazuje moju majku kroz dva preklapljena lica, jedno iz mladosti i drugo iz sadašnjosti. Preklapanjem ovih lica stvara se treće lice, simbolizirajući stagnaciju majke i njen strah od promjena. U ruci majke nalazi se mali vrapac, simbolizirajući njenu zarobljenost vlastitim ograničenjima i strahovima. Kosa oko vrapca oblikuje kavez, prenoseći ideju zarobljenosti.

Iako u radu nema moga autoportreta, djelo istražuje utjecaj majke na mene, sugerirajući kako su majčina zarobljenost i samosabotaža imali duboki psihološki utjecaj na mene kroz odrastanje.

Matrica 2: „Sloboda“, završni otisak

4.3. Matrica 3: „Utjecaj“

Ovaj rad fokusira se na moju najbolju prijateljicu iz osnovne škole, prikazujući dinamičan odnos i međusobni utjecaj. Gornja figura predstavlja prijateljicu, a donja figura mene koja iz nje proizlazi.

Moje izranjanje iz prijateljčine kose simbolizira dubok utjecaj kojeg smo imale jedna na drugu, dok prijateljčine ruke pružaju podršku ovom procesu, simbolizirajući prihvaćanje i ljubav.

Kosa ponovno simbolizira povezanost i trajnost odnosa, naglašavajući kontinuiran rast i razvoj prijateljstva. Rad prikazuje zajednički rast i razvoj, naglašavajući kako su iskustva i utjecaji jedne na drugu oblikovali naše osobnosti.

Matrica 3: „Utjecaj“, završni otisak

4.4. Izrada grafičkih matrica i produkcija grafičkih listova

Kombiniranjem matrica iz tri osnovna rada, majke, najbolje prijateljice iz susjedstva i najbolje prijateljice iz osnovne škole, stvorena su tri nova rada. Svako preklapanje otkriva kompleksnost i dinamiku odnosa.

Ovi novi radovi vizualno prenose kako su se odnosi preplitali i transformirali kroz različite faze života, naglašavajući dinamičku prirodu ljudskih veza i njihov utjecaj na formiranje identiteta. Preklapanjem simbola, poput kose, ruku i ptice, stvorena je narativna tekstura koja dodatno obogaćuje razumijevanje psiholoških i emocionalnih aspekata tih odnosa.

„Zaštita i Sloboda“, završni otisak

Zaštita i Utjecaj“, završni otisak

„Sloboda i Utjecaj“, završni otisak

5. Umjetnički uzori

Na moj rad utjecali su radovi, ali i tematika Eгона Schielea i Francisa Bacona.

Egon Schiele, austrijski slikar i grafičar, poznat je po svom ekspresionističkom stilu, izražajnim linijama i često distorziranom prikazu ljudske figure. Svoj rad povezujem s njegovim jer i njegovi portreti i autoportreti otkrivaju unutarnje stanje modela. Kao i u Schieleovom, i u mom radu su prisutni alegorijski portreti/autoportreti. Schieleova djela često istražuju osobne i intimne teme, što je prisutno i u mome radu kroz prikaz odnosa s majkom i prijateljicama.⁹

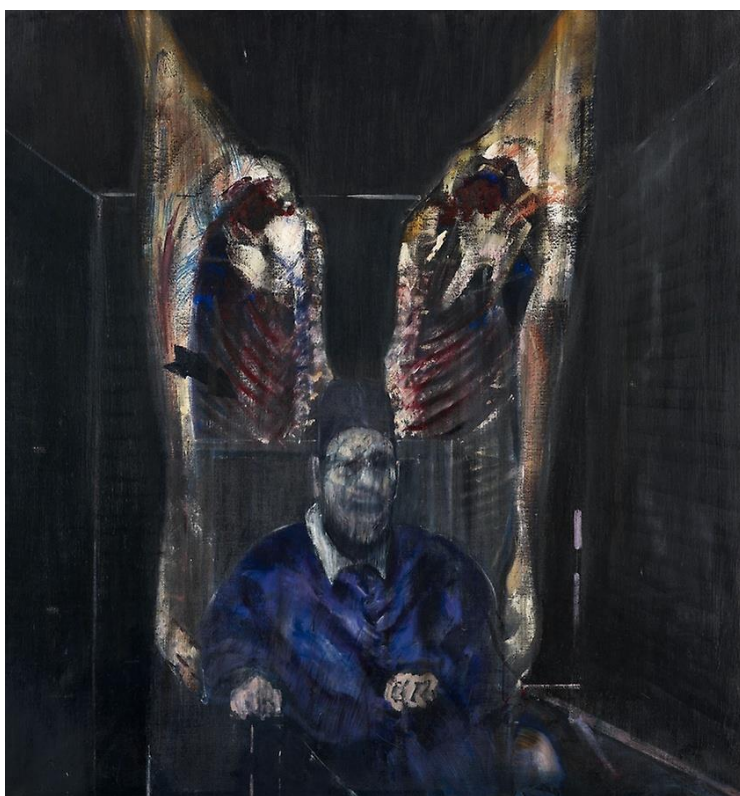
Egon Schiele, „Agonija“, 1912.

Francis Bacon je poznat po svojim radovima koji istražuju teme transformacije, deformacije i ljudske krhkosti. Njegovi portreti često prikazuju figure u stanju distorzije, naglašavajući unutarnju tjeskobu i egzistencijalne teme, što je nalik temi mojih radova, preklapanje lica i stvaranje novih kompozicija odražava proces promjene i evolucije odnosa. Kao i u mome slučaju, Baconova inspiracija dolazi vlastite životne situacije. Uportreba simbolike javlja se i u mome i Baconovom radu (kosa, ruke, ptica) kako bi se naglasio psihološki aspekt likova (primjer „*Glava okružena goveđim polovicama*“).

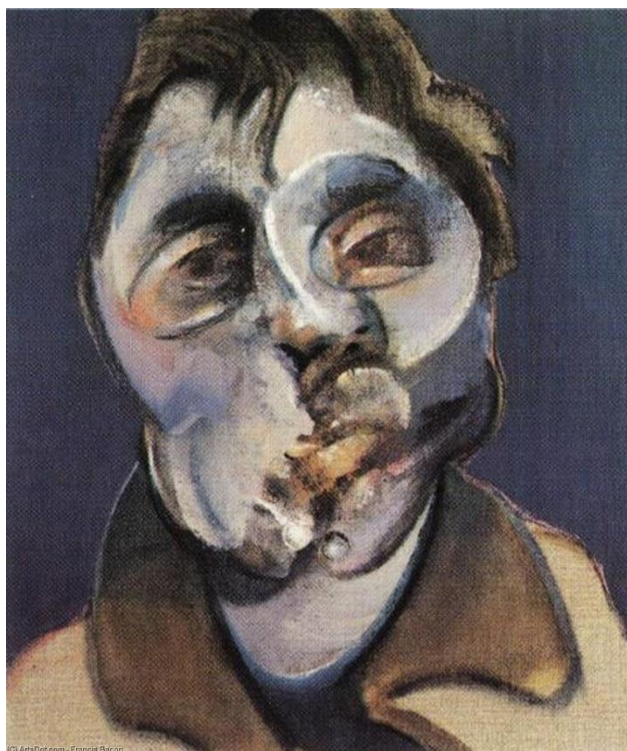
10

⁹ DAVIES, P. J. E., DENNY, W. B., FOX HOFRICHTER, F., JACOBS, J., ROBERTS, A. M., SIMON, D.L.; Jansonova povijest umjetnosti, Stanek, Varaždin, 2013., 962. str.

¹⁰ DAVIES, P. J. E., DENNY, W. B., FOX HOFRICHTER, F., JACOBS, J., ROBERTS, A. M., SIMON, D.L.; Jansonova povijest umjetnosti, Stanek, Varaždin, 2013., 1046. str.

Francis Bacon, „Glava okružena goveđim polovicama“, 1954.

Francis Bacon, Autoportret, 1969.

6. Zaključak

Moj završni rad je duboko osoban i reflektivan, istražujući kako odnosi s ključnim osobama oblikuju naš identitet i percepciju svijeta. Kroz prikaz majke i dviju najboljih prijateljica, želim izraziti zahvalnost za njihove različite, ali podjednako važne uloge u mom životu. Kroz simboliku i vizualne elemente, cilj mi je prenijeti kompleksnost i ljepotu transformacije odnosa, naglašavajući kako nas oni definiraju i podržavaju kroz životne faze.

Popis literature:

1. HOZO, DŽ.; Umjetnost multioriginala, Kultuea grafičkog lista, ČGP „Delo“, Ljubljana, 1988.
2. PEIĆ, M.; Pristup likovnom djelu, Školska knjiga, Zagreb, 1987.
3. Hrvatska enciklopedija, raster, URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/raster>, (28. 6. 2024.)
4. Hrvatska enciklopedija, transformacija, URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/transformacija>, (28. 6. 2024.)
5. DAVIES, P. J. E., DENNY, W. B., FOX HOFRICHTER, F., JACOBS, J., ROBERTS, A. M., SIMON, D.L.; Jansonova povijest umjetnosti, Stanek, Varaždin, 2013.

Popis reprodukcija:

1. Rembrandt Harmenszoon van Rijn, „*Vrba*“, 1645.....1
2. Crtež 1: „*Zaštita*“2
3. Crtež 2: „*Sloboda*“2
4. Crtež 3: „*Utjecaj*“2
5. Albrecht Dürer, „*Portret majke*“, 1514.....5
6. Matrica 1: „*Zaštita*“, završni otisak.....6
7. Matrica 2: „*Sloboda*“, završni otisak.....7
8. Matrica 3: „*Utjecaj*“, završni otisak.....8
9. „*Zaštita i Sloboda*“, završni otisak.....9
10. „*Zaštita i Utjecaj*“, završni otisak.....9
11. „*Sloboda i Utjecaj*“, završni otisak.....9
12. Egon Schiele, „*Agonija*“, 1912.....10
13. Francis Bacon, „*Glava okružena goveđim polovicama*“, 1954.....11
14. Francis Bacon, Autoportret, 1969.....11